

Riyaziyyat fənnini necə sevdirməli?

Bu gün Azərbaycan təhsilinin və təhsil sahəsində çalışanların əsas məqsədi dünyanın təhsil meridianına çıxmaq, inkişaf etmiş ölkələrin təhsil təcrübəsi fonunda daha mükəmməl bir sistemin yaradılmasına nail olmaqdan ibarətdir. Bu məqsədə çatmaq üçün təhsil sahəsində aparılan islahatlarda müəllimin də üzərinə mühüm vəzifələr düşür. Bu vəzifələrdən ən mühüm müəllimin yüksək tədris keyfiyyətinə nail olmaqdır. Bunun ən səmərəli yolu şagirdlərdə fənnə maraq yaratmaqdır.

Hər bir fənni, dərsi maraqlı etmək, sevdirmək o qədər də asan olmayan bir işdir. Bu iş müəllimin pedaqoji ustalığından, fənni, uşaqları necə sevməsindən asılıdır. Hər bir fənnin özünəməxsus çətinlikləri olduğu kimi riyaziyyat fənninin də çətinlikləri az deyil. Bunu riyaziyyat fənnini tədris edən müəllim olduğum

üçün deyil, həqiqət olduğuna görə yazıram. Çoxları bunu etiraf etməsə də riyaziyyat fənni ilk baxışda “quru” təsir bağışlayır və onun dərinlikləri hamını qorxudur. Bəziləri bəzən “Bu fənni necə maraqlı etmək olar, orada düsturlar, rəqəmlər, hərfərdən başqa heç nə yoxdur” deyər fikirləşirlər...

Şagirdin dərslə marağı onun müstəqilliyindən, prosesdə fəal iştirak etməsindən asılıdır. Bunun üçün müəllim öz fənninə qarşı şagirdə maraq oyatmalıdır. Riyaziyyatda məsələ həlli şagirdlərin riyazi fəaliyyətini inkişaf etdirməyin səmərəli yoludur. Məsələ həlli zamanı şagirdlərin müstəqilliyi artır, təfəkkür fəallığı yüksəlir, nəzəri materialla praktik iş arasında əlaqə yaratmaq imkanı genişlənir. Bir məsələnin bir neçə yolla həll etdirilməsi şagirdin riyazi təfəkkürünün formalaşdırılmasına daha yaxşı təsir göstərir.

Bu zaman onlar öz mülahizələrini irəli sürür və fikir mübadiləsi aparırlar.

Belə yanaşma – yaradıcı, düşündürücü məsələlərin düzgün seçilməsi və onların tədris olunan materialla əlaqələndirilməsi şagirdin məsələyə marağını artırır. Şagirdlərin yazı təfəkkürünün formalaşdırılması üçün məsələlərin çətinlik dərəcəsini tədricən artırmaq da məqsəduyğundur. Uşaqlarda sərbəst məsələ tərtib etmək bacarığı yaratmaq lazım gəlir ki, çatışmayan şərti onlar axtarıb tapsınlar. Bu, çox vaxt sürətlərin müqayəsesində istifadə edilir. Hansı sürət məlum deyilsə, şagird onu axtarıb tapıb məsələni həll etməlidir. Bu, şagirdə fənnə sevgini artırır.

Yaradıcı – düşündürücü məsələlərə aid bir misala baxaq: Perimetri 32 sm olan düzbucaqlıdan sahəsi ən böyük olan hansıdır? Düzbucaqlının

tərəfləri natural ədəd olub $32:2=16$ şərtini ödəməlidir. Cəmi 16 olan ədədləri tapıb qruplaşdırmaq şagirdləri axtarısa cəlb edir. Onlar həmin ədədləri belə seçirlər: 1 və 15; 2 və 14; 3 və 13; 4 və 12; 5 və 11; 6 və 10; 7 və 9; 8 və 8:

Sonra sahələri hesablayırlar:

$$\begin{aligned} 1 \cdot 15 &= 15 \text{ sm}^2 \\ 2 \cdot 14 &= 28 \text{ sm}^2 \\ 3 \cdot 13 &= 39 \text{ sm}^2 \\ 4 \cdot 12 &= 48 \text{ sm}^2 \\ 5 \cdot 11 &= 55 \text{ sm}^2 \\ 6 \cdot 10 &= 60 \text{ sm}^2 \\ 7 \cdot 9 &= 63 \text{ sm}^2 \\ 8 \cdot 8 &= 64 \text{ sm}^2 \end{aligned}$$

Deməli, sahəsi ən böyük olan düzbucaqlı tərəfi 8 sm-ə bərabər kvadrattır.

Bəzən mövzulara maraq yaratmaq üçün əyləncəli elementlərdən istifadə etmək gözəl nəticə verir. Funksiya mövzusunun izahı zamanı

cədvəl qurub məlum düsturla qiymətini hesablayaraq özlərinin cədvəli tamamlaması şagirdlərdə xüsusi maraq yaradır. Elə etmək lazımdır ki, dərstdə istifadə edilən əyləncə elementləri şagirdlərin təfəkkür fəaliyyətini stimullaşdırsın, onları düşünməyə, yaradıcılığa, tədqiqata sövq etsin. Yəni şagird dərstdə nəyi isə özü öyrənsin.

Şagirdlərdə müstəqil fəaliyyət bacarığını inkişaf etdirmək yollarından biri də dərsləlik üzərində müstəqil işdir. Müstəqil iş yerinə yetirildikdən sonra şagirdlərlə birlikdə

təhlil olunmalı, nöqsan və çatışmazlıqlar qeyd olunmalıdır. Müstəqil iş müəllimin nəzarətində aparılmalı, fəal şagirdlərin fikirlərini cəmləməsinə şərait yaradılmalı, zəif oxuyan şagirdlərə fərdi şəkildə kömək göstərməlidir.

Məncə, riyaziyyatı sevdirməyin yollarından biri də şifahi hesabı inkişaf etdirmək, əyləncəli yollarla tez hesablamaq bacarığını aşılamaqdır. Sonuncu rəqəmi 5 ilə qurtaran ikirəqəmli ədədlərin kvadrata yüksəldilməsi, istənilən ədəddən kvadrat kökün alınması proseslərinin şifahi

yerinə yetirilməsi şagirdlərdə böyük maraq yaradır. Onlar həmyaşıdları arasında bu üsulları bilmələri ilə qürurlanırlar və bunu hamıya nümayiş etdirməyə çalışırlar.

Belə müstəqil fəaliyyətə sövq edən tapşırıqlar şagirdlərdə düşünmə qabiliyyəti, müstəqil qərarlar qəbul etmək kimi mühüm bacarıqlar formalaşdırmaqla yanaşı fənni də sevdirməlidir.

Sevda RƏHİMOVA,
Bakı şəhəri 147 nömrəli
texniki humanitar təmayüllü
liseyin riyaziyyat müəllimi